

VDGH-T 6 november 2022. Herdenking van de overledenen. 1 Kronieken 29:10-15. 'Ons bestaan op aarde is als een schaduw, zonder enige zekerheid'. Ds. Pieter Post.

We lezen de laatste woorden van koning David. Hij staat op het punt om dit leven te verlaten en draagt zijn koningschap over op zijn zoon Salomo, die later als een gevierd vorst de geschiedenis zal ingaan, wegens zijn goede internationale betrekkingen en de prestigieuze bouw van de eerste tempel. Davids laatste woorden zijn een gebed, en zoals het ons allen betaamt wanneer iemand is overleden, wordt ook zijn leven afgesloten met een in memoriam. Heel toepasselijk in het boek Kronieken waarin het woord voor chronologie verborgen zit, het wordt dan ook wel 'het boek van de gebeurtenissen' genoemd. In dat in memoriam staat dit over David geschreven: 'David de zoon van Isai, heeft over heel Israël geregeerd. Hij regeerde veertig jaar over Israël, zeven jaar in Hebron en drieëndertig jaar in Jeruzalem. Hij stierf in gezegende ouderdom, na een lang leven waarin hij veel roem en rijkdom had vergaard. Zijn zoon Salomo volgde hem op'. (1 Kron. 29:26-28) Dit had zo de tekst voor zijn rouwcirculaire kunnen zijn geweest waarin zijn gedachtenis bewaard wordt.

Goede herinneringen, dankbaarheid en gemis, het zijn de woorden die elk mens die iemand verliest herkent. De zwarte bladzijden die er ongetwijfeld ook zijn, slaan we doorgaans maar gauw om, om niet opgezadeld te blijven met wat we als naar hebben ervaren. We moeten tenslotte door. En dat klinkt ook in Davids in memoriam. In het gedeelte vóór zijn gebed wordt namelijk beschreven dat hij voorbereidingen had getroffen voor de bouw van de allereerste tempel. Maar hij heeft dat niet voltooid. Want er kleefde bloed aan zijn handen. Laat ik eerst even wat vertellen waarom er een tempel gebouwd werd. En dan vervolg ik later wel waarom hij die niet kon bouwen. Stelt u zich even voor: het volkje Israël werd heel lang in Egypte onderdrukt. En daaruit werd het door Mozes bevrijdt. Na jarenlange omzwervingen door de woestijn had het volk nu eindelijk de stad Jeruzalem bereikt, die ook wel de Stad van de Vrede wordt genoemd, en waar tot op de dag van vandaag eeuwigheidswaarde aan wordt toegekend. Eindelijk rust. Het soort verlangen dat ook vluchtelingen moeten kennen wanneer ze naar veiliger oorden zoeken ver weg van hun onbetrouwbare vaderland. En tijdens die omzwervingen werden de tien geboden van Mozes zorgvuldig in een kistje bewaard. Het volk ervoer zodoende dat de Eeuwige altijd met hen was door het onzekere bestaan. Maar eenmaal in Jeruzalem aangekomen werd dat de plaats voor de bouw van een tempel als een eerbetoon aan de God die altijd met hen was meegetrokken: het kistje werd een tempel. De geboden werden na de bouw bewaard in een kamer die bekend staat als het Heilige der Heiligen, waar alleen de priester eenmaal in het jaar mocht binnentreden. De tempel werd beleefd als een bestendige woonplaats van God onder de mensen. Als enige zekerheid in ons onzekere bestaan.

Dit is in het kort wat er aan dat gebed van David vooraf is gegaan. Maar er nog iets waarom die alom geroemde David de tempelbouw moest overlaten aan zijn zoon Salomo. Want als veldheer kleefde er ook bloed aan Davids handen. De zwarte bladzijde van zijn leven is dat hij verliefd was geworden op de vrouw van zijn legerofficier. Om haar te bemachtigen liet David de legerman opzettelijk naar het front sturen waar hij bij omkwam. Dat hij de verleiding diens vrouw te bemachtigen niet kon weerstaan hangt waarschijnlijk samen met het gegeven dat zij 'overvloedig' moet zijn geweest, een vrouw met alles er op en eraan oneerbiedig gezegd, want haar naam was Batseba, wat betekent 'dochter van overvloed'. Een tegelijk smeug als tragisch detail wellicht, maar namen in de bijbel verhullen soms ook een werkelijkheid waar we liever aan voorbij gaan. Wij weten niet altijd wat zich achter voordeuren afspeelt. Deze geschiedenis komt dan in het in memoriam van David ook niet voor. Maar het verduidelijkt wel waarom hij bloed aan zijn handen heeft, en daarmee niet geschikt is om iets heiligs als een tempel voor God te bouwen. Soms zijn gebeurtenissen zo zwaarwegend dat een functie niet langer meer kan worden vervuld. Of dat de waardigheid van een ambt erdoor geschaad raakt. Dat is in onze dagen ook het onderwerp van gesprek. Moet onze koning wel of niet naar Qatar afreizen, waar tijdens de bouw van het 'heilige' stadion vele dwangarbeiders de dood vonden. Een eventuele reis van onze koning daar naartoe plaatst dat in het licht van koning David wel in een bedenkelijk vooruitzicht. Loop je niet gevaar iets te ondersteunen waar bloed aan kleeft? En hoe vrij ben je daar dan van?

Maar die tempel komt er onder het koningschap van Salomo. Davids gebed is eigenlijk een lofprijzing op de immense vrijwillige bijdragen en giften van familie, en stamhoofden van het volk Israël die de bouw van de tempel mogelijk maakten. Vijfduizend talent goud (=munteenheid), en tienduizend darieken (=perzische muntstukken), tienduizend talent zilver, achttienduizend talent koper en honderdduizend talent ijzer. Hoeveel euro dat bij elkaar is, laat ik graag aan financiële deskundigen over. Er werden in elk geval ook nog edelstenen aangeleverd voor het Heilige der Heiligen, en een edelsteen staat voor zoveel groots en onbetaalbaar als aan een God, aan wie alles in de hemel en op aarde toebehoort, maar kan worden toegekend. Bij Zijn ultieme koningschap en heerschappij over alles en iedereen schieten alle machthebbers en zij die lijden aan groothedswaanzin in de binnen- en buitenlandse politiek maar bleekjes af. Voor zo'n God heb je alles over. En daar is David gevoelig voor. 'Wat ben ik, en wat is mijn volk, dat wij in staat zijn gebleken zoveel kostbaarheden af te staan? Alles is van U afkomstig, en wat wij U schenken komt uit uw hand'. Het zijn woorden die verrassend genoeg overeenstemmen met de lading van de pacifistische grootmoeder van onze huidige koning – wie ben ik dat ik dit mag doen? – bij haar inhuldiging. Je zou wensen dat de drijvende krachten achter de achterdocht en de oorlogszucht die over ons heen worden uitgestort, hier een voorbeeld van nederigheid aan namen. En dan die zin 'Alles is van U, afkomstig, en wat wij U schenken komt uit uw hand'.

Het is precies waar het gesprek met collega's van de andere kerken overging de afgelopen week waarin sommigen de Dankdag voor Gewas en Arbeid vierden. Want zeiden ze, we staan er in onze maakbare samenleving niet meer bij stil dat alles wat er op tafel staat, wat we kopen en dragen, niet uit onszelf is voortgekomen, maar een gave is. Iemand vertelde dat vanuit dat besef de Urker vissers hun boten elk jaar een weeklang aan wal laten. Om even uit de vicieuze cirkel van de vanzelfsprekendheid te stappen. Over een vicieuze cirkel gesproken: In de populaire film *The Lions King* wordt 'The circle of life' gezongen met deze tekst: Vanaf de dag dat we op onze planeet rondstapten, stapten we in de stralende zon. Maar er is meer dan ooit kan worden gezien. Meer te doen dan kan worden gedaan. Meer te vinden dan gevonden kan worden. Woorden die raken aan het diepe besef van het Joodse volk dat alle kostbaarheden die het volk aanleverde voor de bouw van de tempel in feite van de Heer zelf waren, omdat aan Hem de schepper, alles en iedereen toebehoort. Het volk gaf aan Hem terug wat hij hen had geschonken. Als een dankzegging. Zo zijn ook wij uit Zijn hand. En leven wij voor zijn aangezicht. Zolang wij leven, leven wij voor Hem. Ons leven is een dankzegging.

De laatste woorden van David waren woorden van verbondenheid met zijn voorouders. Dat hij en zijn volk net als zij veel eerder, slechts vreemdelingen zijn die te gast zijn bij God. En dat wij dat allemaal eigenlijk zijn, tijdelijke gasten. 'Ons bestaan op aarde is als een schaduw, zonder enige zekerheid', bidt hij. Een schaduw, omdat de uren, dagen, maanden en jaren van ons leven héénvliegen als een schaduw, zo snel gaat het voorbij. En 'zonder enige zekerheid', welke richting het met ons uitgaat. David weet er alles van. Maar ook in die onzekerheid heeft hij zich niet alleen gevoeld. Hij wist het gebed nog te vinden waarin hij zich overgaf aan die Ene eeuwige aan wie hij toebehoorde. 'Wil mij als een kind behand'len, dat alleen de weg niet vindt: neem mijn hand in uwe handen en geleid mij als een kind', zingt Jacqueline van der Waals als ze ernstig ziek is. Afsluitend mogen wij ons toevertrouwen tot Hem die groter en machtiger is dan wij ons kunnen denken, uit wie en door wie alle dingen zijn. Die met ons meetrekt alle dagen van ons leven tot in eeuwigheid, zoals Hij met het volk meetrok in zijn woestijnnomzwerfingen. En die ons aanmoedigt 'Blijf niet staren op wat vroeger was. Sta niet stil in het verleden. Ik, zegt hij, ga iets nieuw beginnen. Het is al begonnen, merk je het niet?' (*Zolang er mensen zijn*, 92)